foto: Pavel Horák

Jesenické prameny, dědictví „zdola“ a narativ vykořeněné krajiny

Mgr. Pavel Horák, Ph.D.

Etnologický ústav
Akademie věd ČR

foto: Pavel Horák

Co se stane když se snahy o obnovu dědictví „zdola“ pokouší o institucionalizaci?

dědictví „zdola“
(heritge from below;
(Robertson 2016)

unofficial heritage
(Harrison 2013)

foto: Pavel Horák

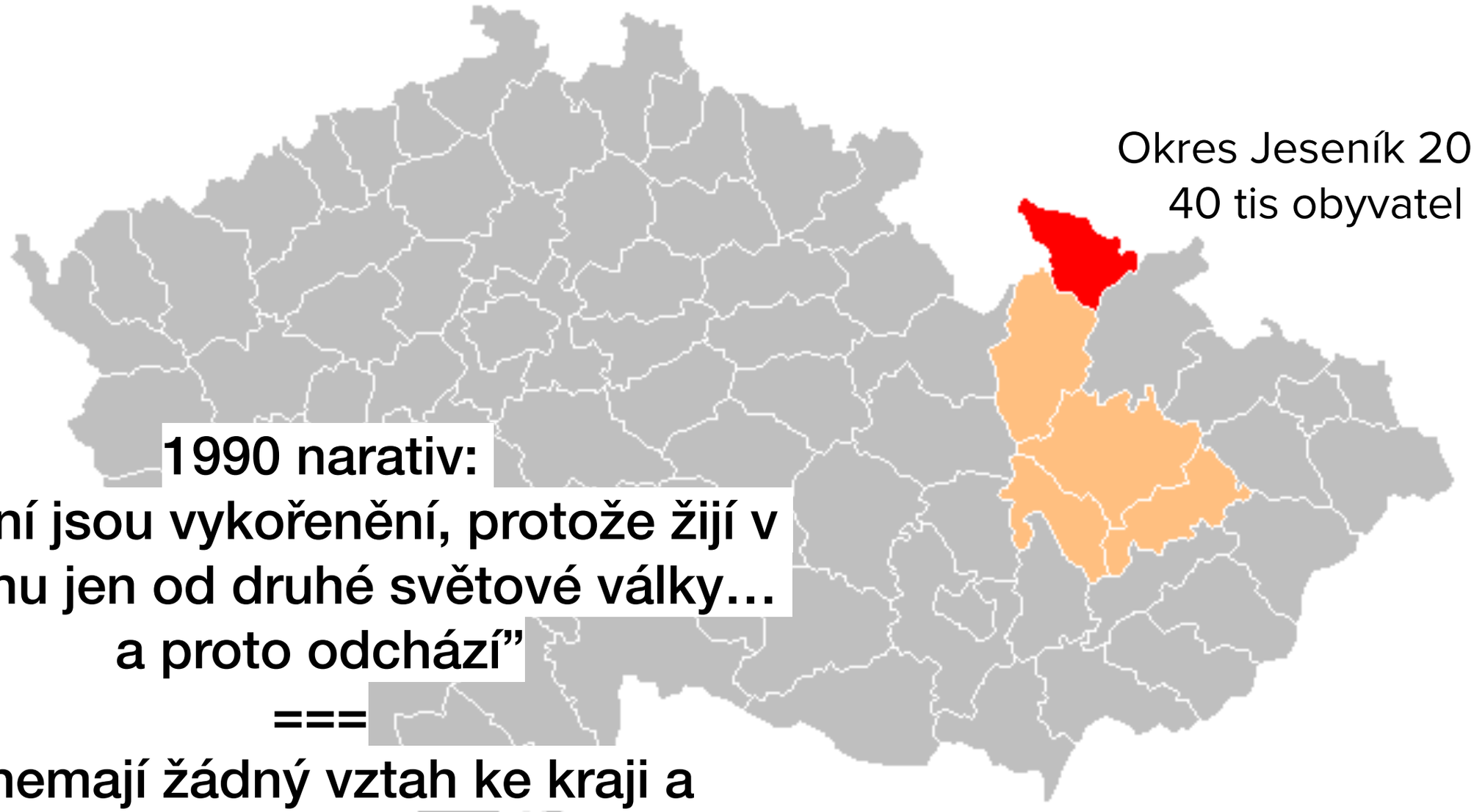
Argument

Místní aktivisté a občanské iniciativy na „vysídleném“ Jesenicku začali sami zdola pečovat o památky. Postupně přesvědčili samosprávu i další místní aktéry, aby převzali a napodobili oficiální přístup k památkové péči.

Právě úbytek obyvatel a příběh o „vykořeněných obyvatelích“ vytvořily prostor pro vznik této neoficiální památkové instituce.

Vylidňování:

1. Vysídlení německy mluvících obyvatel => o 50% méně obyvatel celkově => noví dosídlenci nepokryli propad
2. Pád průmyslu v 90. letech akceleroval další odchod

Okres Jeseník 2021
40 tis obyvatel

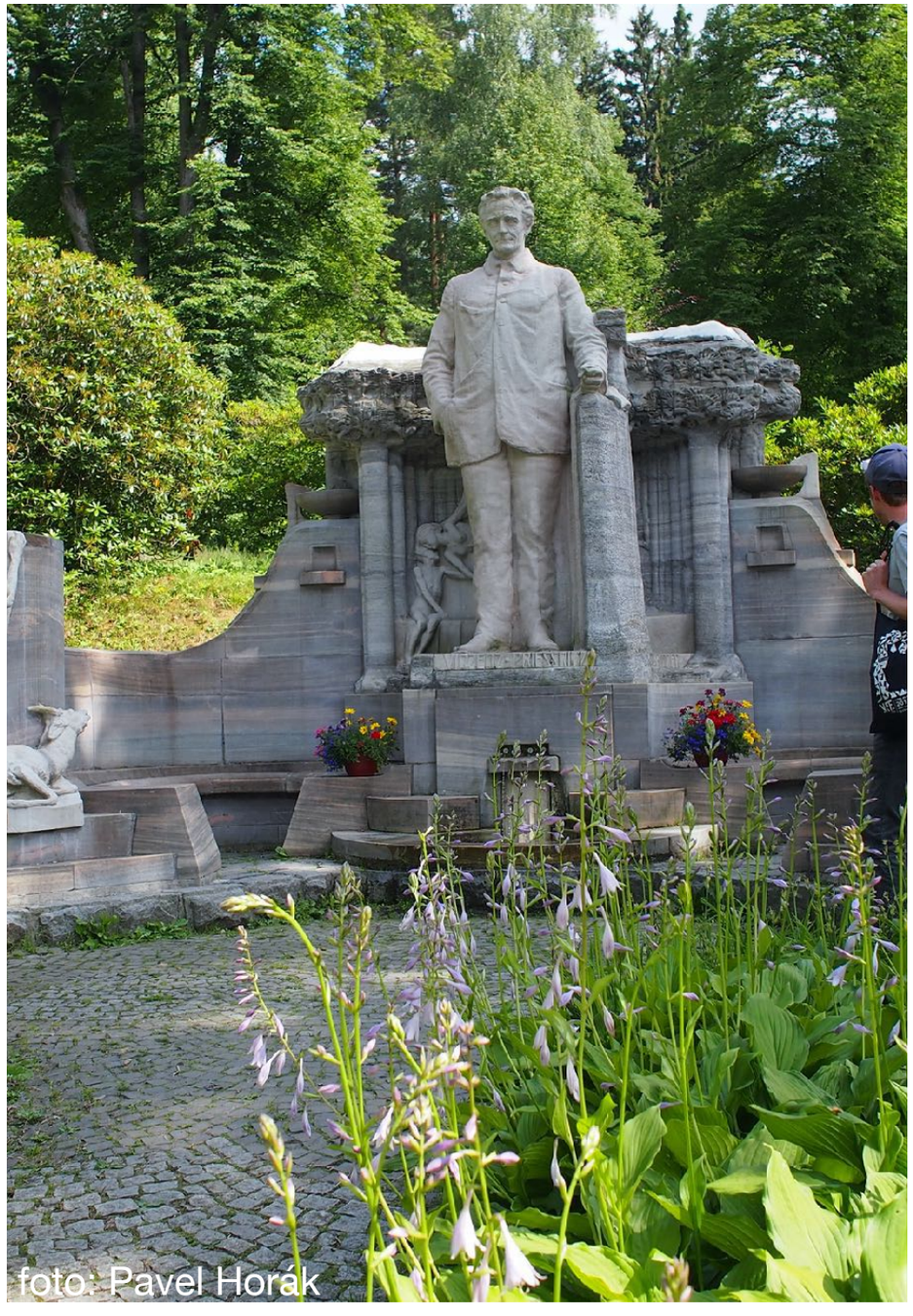
1990 narativ:
“Místní jsou vykořenění, protože žijí v regionu jen od druhé světové války… a proto odchází”
===
“nemají žádný vztah ke kraji a krajině“

Prameny

foto: Pavel Horák

Sousoší Vincence Priessnitze (1909)
Smetanovy sady, Jeseník

foto: Pavel Horák

- **Vincenc Priessnitz založil hydroterapii** => Lázně: 1826/1837
- Pacienti z celé Evropy; bohatí nechali stavět na jeho počest monumentální pomníky nad prameny 1830–1914

(c) Lukáš Abt, jesenickeprameny.cz

desítky významných pramenů

Jesenické prameny

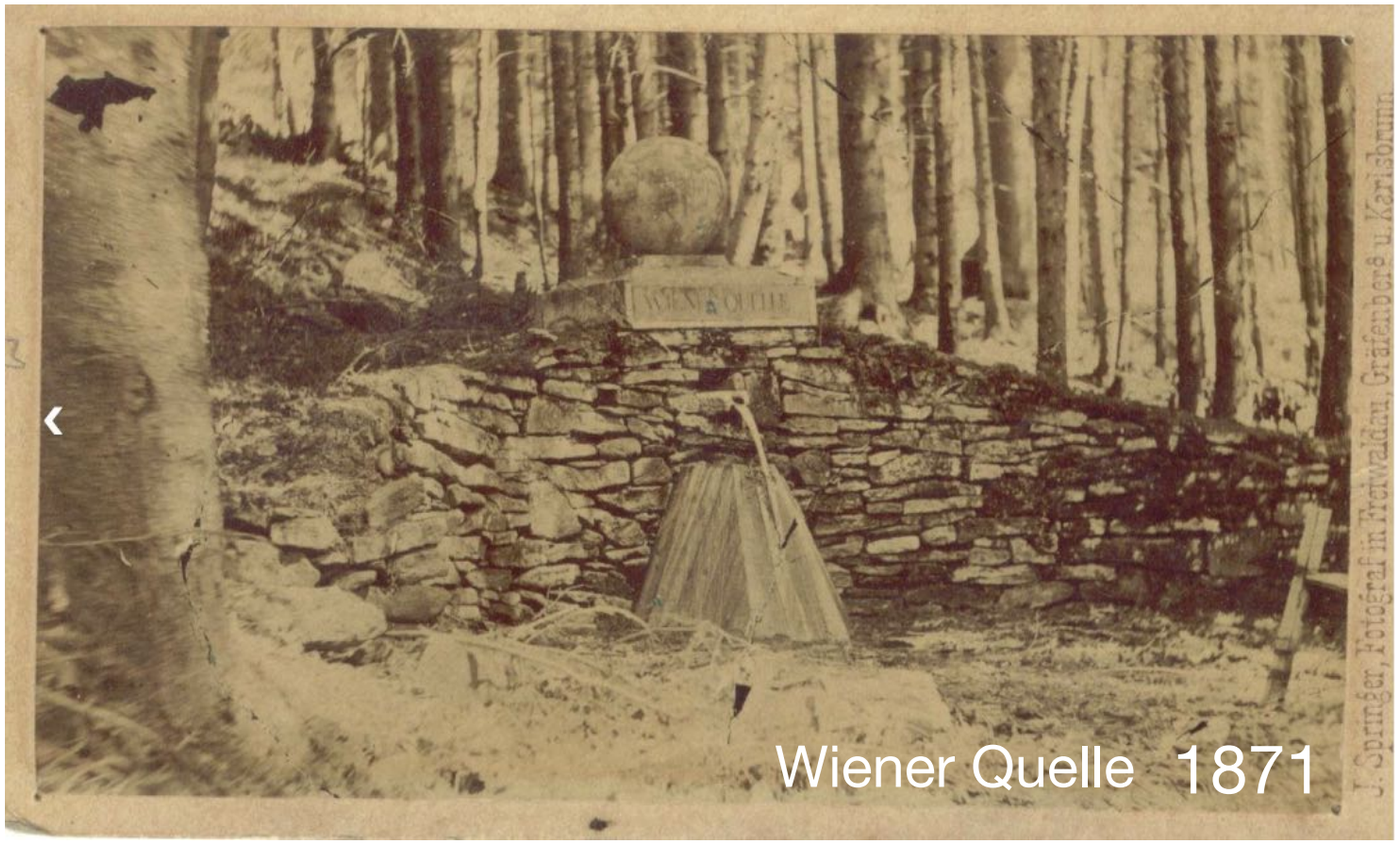
MAPA SEZNAM AKTUÁLNĚ HISTORIE SPRÁVCI PAMÁTEK

Trasy

JESENÍK

Česká Ves

Lipová-lázně

- Do 1990s: často v neutěšeném stavu

- od 2000: Hnutí Brontosaurus Movement: **rekonstrukce pramenů jako “CESTA ZPĚT KE KOŘENŮM”**

- 2017: Rada pramenů => Správci, Den Pramenů

Rada pramenů

- aktivisté (Lukáš Abt a Brontosaurus Slezsko)
- Priessnitzovy léčebné lázně Jeseník
- Město Jeseník
- Lesy ČR
- ALSOL
- Jesenické vodovody a kanalizace
- Místní archiv a muzeum

Výzva: odlišný právní statut a cíle členů rady

Řešení: **nápodoba oficiální instituce**; propojení aktivistů a aktivit „zdola“ s institucemi a koordinace aktivit

Předání rekonstruovaného pramenu zástupci ALSOL (2021)

Závěr

- Vytvoření nové formy paralelní struktury se symbolickou rolí
- Rada pramenů (volné „sdružení“; žádný právní statut)
- “Dohody”, “Programy”, “zápisy z jednání” a “program péče o dědictví” - mimikry
- Všichni se shodují že je obyvatelstvo regionu “vykořeněno” a lidé potřebují znovu “zakořenit”
- “Cesta ke kořenům” motiv (1990s–00s) ~ klíčový faktor spojuje
- Den pramenů, patronát nad prameny, jiné akce
- Kolektivní politika dědictví potřebuje jednotný příběh, který propojí různé agendy a organizace/inst.

Místní aktivista pan “Zuko” (vpravo)

Děkuji za pozornost

horak@eu.cas.cz

Etnologický ústav
Akademie věd ČR

foto: Pavel Horák